

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه فاطمیه (سلام الله علیها) شهرستان بزمان

ششمین مرحله مسابقات رشد

عنوان تحقیق

پیامدهای اسراف در جامعه اسلامی

استاد

سرکار خانم سمیه مرادی

پژوهشگر

گروه یاس

چکیده

اسراف به معنای این است که انسان در رفتار و اعمال خود از حد تجاوز کند در آموزه های زندگی ساز اسلام ، اسراف به کلی ممنوع است ، بی تردید ابتلا به اسراف یکی از مشکلات جامعه است به همین دلیل صرفه جویی و جلوگیری از اسراف یکی از راه حل های اساسی تنظیم اقتصاد جامعه مطرح شده است .

از مجموع مباحث چنین استنباط شد که مصرف گرایی و زیاده روی در مصرف مشکلات و پیامدهای دنیوی بسیاری از جمله : محرومیت از هدایت الهی ، فقر ، ورشکستگی ، نابودی سرمایه ها ، اختلاف طبقاتی برای فرد و جامعه ایجاد کرده است .

همچنین از پیامدهای اخروی آن می توان به خشم الهی ، کیفر اخروی و هلاکت اشاره کرد . به خاطر همین تغییر زیر ساخت های عرفی ، اخلاقی و فرهنگی جامعه یکی از مهم ترین عوامل برای نابود کردن اسراف به شمار می آید .

واژگان کلیدی :

اسراف ، اعتدال ، اظهار ، بذل ، تبذیر ، غصب ، قناعت .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه.....
۲	اسراف در لغت و اصطلاح.....
۴	مرز اسراف.....
۴	۱- اتلاف.....
۴	۲- درماندگی.....
۵	۳- شأن و لیاقت.....
۶	پیامدهای اسراف و تبذیر.....
۶	۱ - پیامدهای دنیوی.....
۶	۱-۱- کم برکتی.....
۶	۱-۲- زوال نعمت.....
۷	۱-۳- ورشکستگی.....
۷	۱-۴- فقر.....
۸	۱-۵- نابودی امکانات.....
۹	۱-۶- بخل.....
۹	۱-۷- بیماری جسمی.....

- ۱-۸- محرومیت از هدایت..... ۱۱
- ۱-۹- بی مروتی..... ۱۱
- ۱-۱۰- از بین رفتن شرافت..... ۱۲
- ۱-۱۱- عدم استجابیت دعا..... ۱۲
- ۲- پیامدهای اخروی..... ۱۳
- ۲-۱- خشم الهی..... ۱۳
- ۲-۲- کیفر اخروی..... ۱۴
- ۲-۳- خواری قیامت..... ۱۴
- ۲-۴- هلاکت..... ۱۵
- آثار اسراف از دیدگاه قرآن و اهل بیت علیه السلام..... ۱۶
- آثار منفی و زیانبار اسراف از دیدگاه قرآن..... ۱۷
- ۱- محرومیت از محبت خداوند..... ۱۷
- ۲- محرومیت از هدایت الهی..... ۱۷
- ۳- محرومیت از همراهی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم..... ۱۷
- ۴- محرومیت از مقام بندگی خداوند..... ۱۸
- ۵- سبب غضب خداوند..... ۱۸
- ۶- گمراهی..... ۱۹

- ۷- ناامیدی ۱۹
- ۹- سبب درماندگی ۲۰
- ۱۰- فساد در زمین ۲۰
- ۱۱- گناه و فحشا ۲۰
- ۱۲- قحطی و گرسنگی ۲۱
- ۱۳- زندگی سخت ۲۲
- ۱۴- عذاب دنیوی ۲۳
- ۱۵- ورود در آتش جهنم ۲۳
- ۱۶- هلاکت ۲۴
- آثار منفی و زیانبار اسراف از دیدگاه اهل بیت علیهم السلام ۲۶
- ۱- تنبلی در اطاعت خداوند ۲۶
- ۲- نابودی سرمایه ۲۶
- ۳- فقر ۲۶
- ۴- قساوت قلب ۲۸
- ۵- منشأ دردها ۲۸
- ۶- مستجاب نشدن دعا ۲۹
- ۷- محرومیت از پند پذیری ۳۰

(بر شما باد رعایت میانه روی در مصرف غذاها در جایی که اطعام می شود، زیرا اقتصاد و میانه روی دور از اسراف و زیاده روی است و برای سلامت بدن بهتر است.)

« مَنْ كَثَرَ أَكْلَهُ قَلَّتْ صِحَّتُهُ ، وَ ثَقُلَتْ عَلَى نَفْسِهِ مُؤَنَّتُهُ »^۱

(هر که خوراکش زیاد باشد، سلامتی اش کم باشد و بار زندگی بر دوش او سنگین شود.)

۶- مستجاب نشدن دعا

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله وسلم فرمود:

« إِنَّ أَصْنَافاً مِنْ أُمَّتِي لَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ دُعَاؤُهُمْ . . . وَ رَجُلٌ رَزَقَهُ اللَّهُ مَالاً كَثِيراً فَأَنْفَقَهُ، ثُمَّ أَقِيلَ يَدْعُوا يَا رَبِّ ارْزُقْنِي! فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ: أَلَمْ أَرْزُقْكَ رِزْقاً وَاسِعاً؟ فَهَلَا أَقْتَصَدْتَ فِيهِ كَمَا أَمَرْتُكَ وَ لَمْ تَسْرِفْ، وَ قَدْ نَهَيْتَكَ عَنِ الْإِسْرَافِ. »^۲

(گروههایی از امت من دعایشان مستجاب نمی شود... و مردی که خداوند مال فراوانی روزی او سازد، و او آن مال را خرج (ولخرجی) کند، سپس رو به دعا آورد و بگوید: پروردگارا به من روزی بده! خداوند بزرگ به چنین کسی می فرماید مگر به تو روزی گسترده ندادم، چرا چنان که به تو امر کرده بودم میانه روی نکردی و به اسراف پرداختی، در صورتی که من تو را از اسراف نیز نهی کرده بودم.)

۱ - محمد بن یعقوب ، کلینی ، اصول کافی ، ج ۲ ، انتشارات قائم آل محمد ، ۱۳۹۳ ، ص ۵۱۰ .

۲ - محمد بن یعقوب ، کلینی ، کافی ، ج ۵ ، همان ، ص ۶۷ .

۷- محرومیت از پند پذیری

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله وسلم فرمود:

« أَيَاكُمْ وَفُضُولَ الْمَطْعَمِ فَإِنَّهُ . . . يُصِمُّ الصُّمَّ عَنْ سَمَاعِ الْمُوعِظَةِ »^۱

(از پرخوری (اسراف در خوردن) بپرهیزید که همتها را از شنیدن پند و اندرز، کر می کند.)

۸- از زمره جاهلان

حضرت علی علیه السلام فرمود:

« لَا يُرَى الْجَاهِلُ إِلَّا مُفْرَطًا أَوْ مُفْرَطًا »^۲

افراد نادان یا تند روی می کنند تا کند روی می کنند.

۱ - محمد بن ، حر عاملی ، وسائل الشیعه ، ج ۱۵ ، ناشر ذوی القربی ، ۱۳۸۷ ، ص ۲۶۲ .

۲ - محمد ، دشتی ، نهج البلاغه ، انتشارات نسیم کوثر ، ۱۳۸۶ ، ح ۷۰ ، ص ۴۵۴ .

نتیجه گیری

در جمع بندی و نتیجه گیری بحث باید گفت که اصول و ارزش های اخلاقی و دینی حاکم بر مصرف، نقش تعیین کننده ای در تعیین و شناسایی الگوی مصرف دارد. هرچند الگوی مصرف بسته به زمان، مکان و افراد و شرایط خاص اقتصادی و فرهنگی و متغیرهای دیگر، متفاوت می باشد، اصول کلی و محدودیت های تخصیص درآمد و مصرف، می تواند چارچوب کلی آن را مشخص سازد.

فرد و جامعه مسلمان، با توجه به اصول یادشده و معیار قرار دادن آن و با مقایسه الگوی مصرف خود با این معیارها، زمینه های انحراف از الگوی درست را بازشناسی و اصلاح می کند تا با ایجاد عدالت اجتماعی و رفاه نسبی، چشم انداز آرمانی اسلام به دست آید. در اسلام افزون بر رفع نیازهای ضروری و احتیاجات اولیه زندگی، تأمین رفاه و فراهم آوردن امکانات برای زندگی بهتر و راحت تر نیز مورد توجه است. ولی از آنجا که طبیعت انسان به گونه ای است که بسیاری از افراد آن، در صورت برخورداری از نعمت فراوان و رفاه و آسایش، سر به طغیان و سرکشی برمی دارند و دچار سُکر نعمت می شوند، توسعه و رفاه آن گاه مطلوب و درخور تمجید است که همراه با تربیت معنوی و تهذیب اخلاق باشد. اسراف گرایی به معنای ولخرجی کردن و تلف کردن مال برای فرد و جامعه، هم در دنیا و هم در آخرت زیان ها و پیامدهای بسیاری برجای می گذارد از همین رو، بر دولت اسلامی، خانواده طلاب و روحانیون و دیگر افراد و نهادهای دیگر است در کنار توسعه اقتصادی و سیاسی و غیره رشد معنوی و سازندگی اخلاقی جامعه را نیز مورد توجه قرار دهد. که انشاءالله به سوی جامعه ای دور از مصرف گرایی یا با مصرف متعادل پیش رویم.

منابع و مأخذ

- ۱- قرآن .
- ۲- نهج البلاغه .
- ۳- نهج الفصاحه .
- ۴- اصفهانی ، راغب ، مفردات الفاظ قران ، انتشارات دمشق بيروت الطبعة الاولى ۱۴۱۶ .
- ۵- بابويه قمی ، ابو جعفر محمد بن علی بن ، من لا يحضره الفقيه ، ج ۲ ، دارالکتب الاسلاميه ، ۱۳۸۵ .
- ۶- تمیمی آمدی ، عبدالواحد ، غرر الحکم ، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی قم ۱۳۶۶ .
- ۷- حرانی ، ابو محمد الحسن بن علی بن الحسين شعبه ، تحفه العقول ، نشر بین الملل ۱۳۸۷ .
- ۸- حکیمی ، محمد رضا ، الحیات ، ج ۴ ، انتشارات دلیل ما ، ۱۳۹۱ .
- ۹- ری شهری ، محمد ، میزان الحکمه ، ج ۱ ، ناشر : دارالحديث للطباعة و النشر ، ۱۴۳۳ .
- ۱۰- سازمان بسیج جامعه زنان ، کتاب سال صالحین ، ناشر معاونت تعلیم و تربیت بسیج مستضعفین ۱۳۹۴ .
- ۱۱- طبرسی ، ابو علی فضل بن الحسن ، مجمع البیان فی تفسیر قران ، ج ۲ ، انتشارات دارالحیات التراث العربی ، ۵۴۸ م .
- ۱۲- عاملی ، محمد بن حر ، وسایل الشیعه ، ج ۳ ، انتشارات ذوی القربی ، قم ۱۳۸۷ .
- ۱۳- عروسی حویزی ، عبد علی ، تفسیر نورالتقلین ، ج ۳ ، انتشارات نوید اسلامی قم ۱۳۹۱ .
- ۱۴- کلینی ، محمد بن یعقوب ، کافی ، ج ۴ ، انتشارات قائم آل محمد ، ۱۳۹۳ .

۱۵- مجلسی ، محمد باقر ، بحارالانوار ، ج ۷۲ ، انتشارات بیروت ۱۴۲۹ .

۱۶- معاونت فرهنگی تربیتی مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران ، چکیده مقالات برگزیده

جشنواره قرآن کریم بی جا ۱۳۸۹ .

۱۷- معین ، محمد ، فرهنگ معین ، ج ۱ ، انتشارات امیر کبیر ۱۳۶۲ .

۱۸- نوری طبرسی ، میرزا حسین ، میراز محمد تقی ، مستدرک الوسایل ، ج ۲ ، موسسه آل بیت

الاحیا التراث ، ۱۴۲۰ .